

Ára: 1.20 F.

NÉPÁMITÓK VAGY ÖNÁMITÓK A PAPOK?

IRTA:

KISS ISTVÁN

Ú J E M B E R
KISKÖNYVTÁRA

Veritas liberabit vos

Az igazság felszabadít titeket

AZ ÚJ EMBER KISKÖNYVTÁRA

minden egyes füzetének ez a szent-
írási idézet a jeligéje, amely azt a
hűséggel vállalt célkitűzésünket fejezi
ki, hogy következetesen és megalkuvás
nélkül szolgáljuk, feltárjuk és olva-
sóink előtt megvilágítsuk az igazságot,
bárhol, bárhonnán jelentkezik, mert
ami az igazság, az egyben katolikum
s ami igaz, az egyúttal katolikus is.

I. Népámítók-e a papok?

A papok öröksége

Mikor az isteni Udvözlő meghalt a keresztfán, mindössze egy köntös maradt utána. Azt is előörökölték előlünk a kivégzésre rendelt pogány katonák. Igaz, századosuk halhatatlan tanúságot tett Jézus mellett. Mikor Jézus halála fölötti borzalmában megrendült a föld s jelek támadtak az égen, így kiáltott fel: „Ez valóban Isten Fia volt!”... Mi késői utódok köszönjük neki ezt a tanúságtételt:

A temetés után azonban a fenti megtiszteltetést elvették Jézustól ellenségei. Így olvassuk a Szentírásban: „Másnap pedig egybegyűlének a papi fejedelmek és farizeusok Pilátusnál, mondván: Uram, emlékszünk, hogy ez a népámító még életében azt mondta: három nap múlva feltámadok. Parancsolt tehát, hogy a sírt őrizzék három napig, nehogy odamenvén tanítványai ellopják őt és azt mondják a népnek: feltámadott halottaiból; és ez utóbbi ámtás rosszabb lesz az előbbinél.” (Mt. 27, 63. skk.)

Tehát Jézustól elvevén a halottak becsületét, népámítónak titulálták őt. Ezt a címet aztán mi, papok örököltük utána.

Mondják is azóta végnélkül: a keresztény vallás papok találmánya. Ők maguk nem Isten szolgálói, hanem népámítók. Ez a kifejezés, hogy népámítók, nagyon alkalmas azok számára, akik gyűlölik a keresztény vallást, de nem képesek megcáfolni vagy megdönteni. Azt mondják tehát: Ő, a papok népámító! Igazán nem kíván nagy észbeli megerőltetést.

Itt tulajdonképpen sértésről van szó, ami végeredményben rászáll a katolikus tömegekre is, hogy hát, íme, népámítók után mennek. Végeredményben meg kellene bocsátani, elhallgatni az egész sértést, ha nem tapasztalók, hogy gyermekeknél, félművelteknél valami hatást is lehet vele elérni. Nézzük hát, népámítók-e a papok?

Tagadhatatlan tény, hogy a keresztény katolikus Egyház ma a világ legnagyobb és legegységesebb szervezete. Az is igaz, hogy nekünk papoknak, milliók meg milliók hisznek, sőt a történelem folyamán a nép és emberek történetében nélkülözhetetlenek bizonyultunk. Gazdag népek, szegény kis nemzetek egyaránt rászorulnak a munkánkra. S beismerjük mi papok, hogy örülünk a szabad mozgásnak, boldogok vagyunk, hogy taníthatunk, nevelhetjük és bírjuk híveink bizalmát.

Lássuk tehát könyvecskénk első részében, hogy vajjon ámtással szerztük-e magunknak ezt a befolyást?

Állítom a következőket: A katolikus vallás nem emberi találmány s arra meg éppen nem alkalmas, hogy beférközzünk általa az emberek bizalmába s elámíttva őket, hatalmat szerezzünk magunknak rajtuk.

Nem alkalmas népámításra hitrendszere miatt

Annyi benne az Istentől átvett titok s az ebből eredő homályosság, hogy ezzel éppen nem a bizalmat szerzik meg a papok maguk iránt. Az európaiak az utolsó háromszáz évet a felvilágosodás századainak nevezik. A természettudományos kutatások és találmányok sok olyan titokra vetettek fényt, amik azelőtt nagyon homályosak voltak. Ezekután különösen homályosnak tűnhetik fel az emberek szemében a keresztény hitrendszer. De akkor mivel magyarázzák támadóink azt, hogy az Egyház nem enged, nem módosít a tanításain? Egyszerűbbé kellene tennie a hittételeket, ha nem akar elavulni s há vigyáz arra, hogy a beléje vetett bizalom meg ne inogjon!

Ha tényleg igaz, hogy mind többen és többen fordulnak el tőlünk a felvilágosodott ész nevében (mi az ellenkezőjét tapasztaljuk!), s vallásunk csak emberi találmány, akkor az Egyház miért nem halad a korral?

Ilyenekkel „gyötri” híveit s a belépni akarót, hogy pl. higgyen a Szentháromság titkában. Már a Kr. u. II. században egész sereg téves magyarázat keletkezett a pogány filozófiák hatása alatt a Szentháromság titkáról. Akkor még csak az értelmezéssel volt baj, de az újabb kételkedők már tagadják az egészet. S az Egyház nem törődve, hogy kiket veszít el miatta, mégse hagyja ki, nem módosítja, mint azt az újabb szektlák teszik, hanem egyre hajtogatja: Istentől kaptuk a tanítást, Krisztus közölte velünk s ha nem is tudjuk felérteni, de az emberi elmét meg tudjuk felőle nyugtatni; nem észellenes állítás.

Ott van másik példának az Oltáriszentség titka. Zwingli és Kálvin 400 évvel ezelőtt felkeresték Luthert Marburgban s igyekeztek rábírni arra, hogy az Oltáriszentség titkát velük egyetértésben tanítsa ő is: vagy úgy, hogy csak jelkép a kenyér vagy pedig ott van valahol körülötte Krisztus teste. Luther képzett teológus volt s azt válaszolta: „Tudom, hogy ezzel üthetnék legnagyobbat a pápán, de nem tehetem, mert erős és világos a Szentírásban Jézus szava: Ez az én testem.” Utódai mégis kivették ezt a hittételt a protestantizmusból. A katolikus papság is hívei figyelmét kijátszva ügyesen elejthetné egyik-másik hittételünket, vagy legalábbis enyhíthetne rajtuk. De mégsem teszi, mert azok Istentől valók és a katolikus Egyház nem pályázik ilyen áron az emberek tetszésére. Egyre csak hajtogatja: nem tehetem, nem tehetem. Ha nem is értitek a hittitkot, de az emberi elmét meg tudom nyugtatni felőle; nem észellenes állítás.

Hogy az Egyház a hittitkok felől az emberi ész találmányában meg tudja

nyugtatni, bizonyosság rá, hogy mennyi intelligens fő és világhírű tudós az Egyház hű gyermeke és él a hitben. Sok híres ember nevét fel tudnám sorolni, de jobban dédelgetjük saját tapasztalatainkat. Egyetemi hallgató koromban egyszer találkoztam Pauler Ákossal, aki 1915-től a budapesti Pázmány Péter tudományegyetem filozófia-tanára volt. A legnagyobbak közül való filozófus. A tudományos világ a műveit, bölcséleti rendszerét idegen nyelven is ismeri. Tudjuk róla, hogy tudományos pályája kezdetén a vallásos hitnek és tudásnak ellentétei között küszködött. Élete közepén eljutott az emberi tudás végéig. Tehát nem egy könyvet vagy néhány röpiratot olvasott el, mint korunknak félig tanult, illetve tanulatlan vallásszakértői, hanem a bölcséleti tudás legvégéhez ért el. Halasi Nagy József egyetemi tanár írja róla, hogy a gimnazista, aki nyíltan színt vallott a keresztény filozófia mellett, hosszú és változatos úton át, élete végén megint visszafordult első szerelméhez. A filozófus, azaz a bölcsesség szeretője, aki eszével akarta a világ titkait fölfedni, mire bölccsé lett, kénytelen volt elismerni, hogy „a hit még alapvetőbb és hatalmasabb alkotóeleme lelki életünknek, mint a megismerés”.

1927-ben jártam nála mint egyetemi hallgató kispap. Megilletődve mentem hozzá, a szellemóriáshoz, akiről tudtuk, hogy mennyit birkózik az igazságért. Igen udvariasan, feltűnő figyelmességgel fogadott. Leülített, s egészen felcsillanó kedvvel kérdezte, szeretem-e a teológiát, s hogyan látom egyik-másik problémáját? Úgy, olyan bizalommal társalogtunk, mint akiket egyazon ügy szeretete barátokká tett. Az volt a terve, hogy egy nagy mű keretében megírja a katolikus vallás szerepét a kultúra történetében és fölépítésében. Nem volt már rá ideje. 1933 júniusában meghalt. 57 éves volt. Halálos ágyán meggyónt s megáldozott és utána ezek voltak utolsó szavai: „Istenem, de boldog vagyok!”

Érdekesen is áll tehát a dolog ezekkel a papokkal, a közönséges népámítókkal. Íráshoz, olvasáshoz alig értők olyan könnyen „leleplezik” őket, s ugyanakkor olyan könnyen falhoz tudnak állítani tudósokat, kutatókat!? Sőt vissza tudnak hívni tévelygőket, leszerelni művelt ellenségeket! Pedig semmit vissza nem vonnak, a hitigazságokon senkifia kedvéért nem változtatnak. Ki érti ezt? Miféle fegyver, illetve kiféle fegyvergyáros az, akinek csinálmányai éppen fordítva sülnek el: arra készültek, hogy a tömegeket és műveletleneket hódítsák meg, s lám, azok felismerik, megcáfolják, igáját lerázzák, s éppen a műveltek és észben tudósok hajolnak meg előtte!

Nem alkalmas népámításra törvényei miatt

A törvények és parancsok még nagyobb akadályai annak, hogy vallásunk népszerű legyen. A népámítók itt is okosabbak lehetnek volna. Ha emberi találmány az egész, akkor miért nem engednek a szigorúságból, s miért nem alkalmazkodnak vele az idők és igények változásaihoz?

A következőkben mutatkozik emberileg különösen ellenszenvesnek szent vallásunk.

1. Azt követeli tőlünk, hogy a túlvilágra irányítsuk be életünk és cselekedeteink végcélját. Hát bizony ez felbosszant mindenkit, aki szeret élni. S ki nem szeret élni?

Egyik ismerősöm mondotta el a következőket. 1939-ben levelet írt egy híres magyar szocialista emigránsnak. Kint élt Amerikában az első világháború utáni forradalom miatt. Ő is barátja volt, sőt munkatársa, s börtönt, megvettetést, karrierjének derékbátörését szerezte meg neki ez a barátság. A most elmúlt háború elején levelet írt tehát neki: „Válaszolj három kérdésemre. Nagyon fontos nekem, hogy mit felelsz. Mi lesz a fasizmus-sal és hitlerizmus-sal? Mi lesz Magyarországgal? Mi lesz a pápasággal?” A híres szocialista emigráns válaszolt: „Súlyos kérdéseket tettél fel nekem, mindenikről könyvet kellene írnom. Csak távirati stílusban felelek. A hitlerizmus és fasizmus megdőlnék, mert nincs elegendő erkölcsi alapjuk.” A Magyarországra vonatkozó válasz politikai természetű, azt itt nem közöljük. S folytatja ismerősöm az elbeszélését: Kérem, a harmadik kérdésemre nem válaszolt, ellenben így zárta a levelet: „Végül is, kedves barátom, hinnünk kell egy magasabbrendű világban, mely meghaladja értelmünket, földi életünket s elgondolásainkat.” S az öregúr így fejezte be: „Erre felháborodott levelet írtam nekl. Te, aki ateista voltál, aki miatt stb., stb., most mindezek végén átutalsz engem egy magasabbrendű világba?”

Éppenígy felháborító és botránkoztató lehet, mikor a keresztény tanításban azt hirdetjük, hogy csak egy a szükséges és ezért oda kell adnunk mindent. Földi vágyaink teljesítését pedig átutaljuk a másik világba. Nem valami népszerű tanítás.

2. Vallásunk parancsai nehezek. Nem is kell bizonyítani, hiszen látjuk, hogy a világ milyen nehezen bírja. A Tízparancs időszzerű és egyénekhez szabott változtatásaival de „sok pénzt lehetne keresni”. Különösen itt nyílik alkalom széles tömegek előtt tetszeni vagy nem tetszeni. Vegyük példának a VI. parancsot. Az Egyháznak itt elfoglalt álláspontja két szempontból is „felháborító” lehet. A) Azt hirdeti vele, hogy nincs joga senkinek kiélnie magát házasság előtt vagy azon kívül. B) Sőt azt is hozzáteszi, hogy a házasságon belül sem szabad kizárólag gyönyörnek élni, s a gyermekáldást kizárni. S hogy mennyire nem a népszerűsége tör az Egyház, láthatjuk XI. Pius pápának a „Casti connubii”, a „Tiszta házasság” c. ünnepélyes köriratából, ahol a papok számára súlyos szavakkal ismétli el, hogy a gyónatószékben és igehirdetésben komolyan kezeljék ezt a kérdést. S kötelességünkké teszi, hogy a gyónatószékben, mikor erre 'alapos ok látszik, meg kell kérdeznünk, hogy a házaselemek nem vétkeznek-e a gyermekáldás ellen. S hozzáteszi a Szentaty: „Aki ezt elmulasztaná s hallgatásával a híveket azon tévedésben erősítené meg, mintha nem vétkez-

nének, tudja meg az a pap, hogy az örökkévaló Bíró előtt kell majd erről számot adnia...”

Azután ott van a házasság felbonthatatlanságáról szóló tanítás meg a reverzális ügye. Itt is mennyi emberi tragédia követelné, hogy engedjen. Legutoljára pedig azzal kerültünk a világ megbotránkozásának a közepébe, hogy a nacionalista gyűlölködések idején erőteljesen tanítottuk az örök parancsot: Szeresd felebarátodat...! Az ellenség szeretetéről való tanításunkkal pedig végleg elrontottuk bizonyos helyeken népszerűségünket és a német nemzetiszocialisták vezetői által mozgatott iljúság felháborodva szállt velünk szembe, mint a nemzeti élet és hősség meggyalázóival.

Tehát rövidre fogva a dolgot: világos, hogy a katolikus erkölcs tan a legérzékenyebb pontokon támad a természetes ember ellen. Egyáltalán nem úgy van szerkesztve, hogy csalogasson és az ösztönös tömegek bizalmát megnyerhetnének vele. S azt hiszem, minden katolikus pap bizonyos élettapasztalat után mondogathatja imádságos magányában: Istenem, mikor bűnösökkel vagy megkísértelt emberekkel találkoztam, nem egyszer olyan helyzetben voltam, hogy ha nem a Te parancsairól lett volna szó, hát én azokat elhallgaltam volna! Istenem, mikor ígét hirdettem s az élet dolgait magyaráztam, sokszor kerültem olyan helyzetbe, hogy ha nincs előttem Fiadnak, Jézusnak figyelmeztetése, mondván: „Ég és föld elmúlnak, de az én ígéim el nem múlnak” — hát én bizony egynémely hittitkokhoz valamit hozzáadtam vagy abból valamit elvettem volna!

Ellenvetések, gyanút keltő körülmények

Azt mondhatná az olvasó az eddigiek után, hogy ha a kereszténység tényleg Isten által alapított vallás, s benne az a papok feladata, hogy Istennek éljenek, akkor miért ragaszkodnak annyira a világi javakhoz? Miért mutatnak hatalmi vágyakat? Miért keresik némelyek közülük, hogy tiszteljék őket és hódoljanak nekik? Az ilyen dolgokkal csak gyanút támasztanak maguk körül.

Hát hogy ezt a gyanút végleg eloszlassuk, a következőkkel válaszolunk.

1. Az a sokat emlegetett magyar egyház i vagy on tisztességes eredetű vagyon volt. Szent Istvántól és későbbi királyainktól kapták elődeink. Rájuk ezért nagy terheket róttak: Templomokat építettek, saját pénzükön és személyes vezetés alatt katonaságot állítottak, mert akkor még nem volt néphadsereg. Azután iskolákat, tudományos és közjóléti intézményeket emeltek. Az egyházi vagyon nem is szűrt szemet egészen addig, míg ezek a kötelezettségek meg nem szűntek. A családi nagybirtokok felaprózódása után az egy tömbben megmaradt egyházi birtokok a rájuk nehezedő terhek ellenére is aránylag nagy gazdagságot jelentettek, közben a népszaporodás miatt egyre sűrűsebbé vált a magyar szociális reform,

de a kormányok és társadalmi közszellem mulasztásaiból ez a reform későre maradt Magyarországon.

Mikor a földosztás megtörtént, a püspöki kar közös nyilatkozatot tett ebben az ügyben. Kijelentette, hogy a földjeit nem sajnálja, az új tulajdonosoknak boldogulást kíván, s reméli, hogy cserébe öröm lesz majd a sok magyar családnak a boldogulása. S figyeljék majd meg a gyanakvók, hogy az egyházi nagyvagyon híján sem szűnik meg a papok buzgóssága, nem bómlik fel a szervezet, nem ürülnek ki a papnevelőintézetek, s támadnak majd bőven új papok Isten szolgálatára.

2. Tanulságos dolog lesz, ha a gyanakvók figyelemmel kísérik azoknak a papoknak a magatartását, akik levetették a reverendát és aposztatáltak. Beszélgessenek csak velük. Bizonyára azért jöttek ki a papságból, mert csalódtak, kiábrándultak. Hát csak rajta, álljanak elő a nagy leleplezéssel. Aranyat kapnak mindent cikkért, a kulisszalitkok kitergetéséért. Az első világháború után százon felül volt a hitehagyott papoknak és szerzeteseknek a száma, s Budapesten klubot szerveztek s igyekeztek egymáson segíteni, hogy élni tudjanak. Ma is van néhány ilyen kibillent lélek. De csodálatos, hogy sem frásban, se nyilvános előadásokon nem szólalnak meg, hanem fájdalmas, mély csendben hallgatnak s vívják vérző lelkiismerettel a belső harcot. Csendben és némán...

Mi, papok szintén figyeltük őket. Kínos udvariassággal köszöntenek bennünket az utcán. A házasságuk sosem boldog, s legtöbbjük szegény sorsban tengődik. Most pedig pénzzé tehetnék a sok papi litkot, leleplezésre váró „ámítást”, ám mélyen hallgatnak. S nem egyszer bevallják nekünk, hogy kimondhatatlanul sokat szenvednek. Kilépésüket pedig általában azzal magyarázzák, hogy tévedésből vagy szülői kényszer hatása alatt szenteltették fel magukat. Aposztata pap a magyar irodalom egyik élő jelensége is. Őnéletrajzában ő is mossza magát. S írásai komorak, a meghasznolt lélek látásából vannak színei, mélységei. Pedig ha úgy lenne igaz, hogy kilépésekor egy cinkostársaságból szabadult, s népámítók közül menekülve a világosság hordozójává lett, akkor most örülnie kellene és vádolnia. Ő, de ezt nem teszi, írásai roppant mély szenvedésről vallanak, s igaza van Mauriacnak, mikor azt mondja: „Bűnt elkövetni nem annyit jelent, mint elszakadni Krisztustól, hanem még rettenetesebb köteléssel lenni kötözve hozzá.”

3. Mikor egynémely papról kiderül, hogy nagyon ragaszkodik a világi jókhoz, tisztelethez, előnyökhöz, akkor bizony be kell ismernünk, hogy a szolgáló lelkiület nem minden emberben egyforma. A bűnre hajló szabadakarat könnyen ad helyet a kényelemszeretletnek, becsvágynak. Meg kell nézni a forradalmak történetét. A vezetők tűzben égnek az eszméért, úgy jönnek, mint valami arkangyal, akkora a hangjuk, de ők is kiháználják maguk javára az előnyös helyzetet.

Végeredményben pedig Isten a saját kockázatára tette azt, hogy ilyen magasztosan állította fel a papi eszményt s elvállalt reá minket, gyarló embereket. Szegeden történt néhány évvel ezelőtt, hogy lázadózó hangulatú, rongyos szegény emberek hada elé szónoknak állítottak ki egy magas homlokú, fehér bőrű, jólöltözött, tudós embert. A társaság szűrös szemekkel nézett rá és morogva fogadta, mikor így szólította meg őket: Kedves Barátaim! De a szónok feltalálta magát s folytatta: „Azt mondják: a madarat tolláról, az embert barátjáról ismerik meg. Hát én elvállalom, hogy engem rólatok ismerjenek meg!” A hangulat menten feloldódott. Istennek nagytávlatú elgondolásába tartozik, hogy Krisztust rólunk, gyarló emberpapokról ismerjék meg, s mi végezzük a közvetítés különlegesen finom munkáját Isten és az emberek között.

Érdekes francia irodalmi körkérdés

Egyszer a franciáknál irodalmi körkérdést bocsátottak ki: Hugo Victor regényalakjai közül ki tetszik legjobban? A legtöbb szavazatot a püspök kapta a „Nyomorultak”-ban. Ez a püspök gyalog megy a székvárosába elfoglalni a rezidenciát. Megnézi a palotáját: Gyönyörű kívül, belül. Megnézi a kórházat. Alacsony, zsúfolt. Odaadja a kórháznak a rezidenciát, maga pedig a kórházba megy lakni, két nővérével. Egyik este vacsoránál torzborz gályarab toppant be. A halál elől szökött meg. Vacsorát kap. A püspök megtudja, kicsoda, s utasítást ad, hogy az ő hálófülkéjével szemben a vendégszobába vessenek ágyat a szökevénynek. A püspök hálófülkéjének nincs ajtaja. A gályarab felkel éjjel. Nem fél a püspök? Meg akarja ölni ezt az ostobát, de a holdfény ráhull ezüstös hajára. Nem bántja, de értéktárgyait, ezüstgyertyatartóját elviszi. A rendőrség megfogja, ráismernek a püspök monogrammjára az értéktárgyakon. A rendőrség hozza, hogy szembesítse. A püspök felismeri a helyzetet. Azt mondja, hogy a holmikat odaajándékozta. A rablót szabadon bocsátják, íulhat tovább. Kimegy az erdőre. Fel van dűlva a lelke. Elgondolkozik a jóságon. A homlokára üt: „Ha csak egy ilyen ember is van a világon, nekem is olyaná kell lennem!”

Ha csak egy ember is akadt a papok között, aki ezüstjét, életét odaadta, aki átélte isteni küldetését, már akkor bizonytalanná vált a vád, az általánosítás ellenünk. De nem egy pap akadt, vagy ha egy, akkor minden jóakarátú embernek jutott egy valamikor életében. Csak a magad életét könnyíted vele, szíves olvasó, ha jóakarattal igyekszel megkeresni és felismerni a jó papokat is a gyarlók mellett. Hősök és szentek vannak a sorainkban. Papok, akiknek a hite felülmúlt minden kételyt kortársaik lelkében. Az első 36 pápa vértanú lett. Azóta se engedünk a hit és erkölcs tételeiből. A papság útja minden időkben üdözéssel, sokszor vérrel és töviskoszorúval van ékesítve.

Egyébként kérdezd csak meg a papokat négyszemközt. Mind azt fogják mondani, hogy ilyen nehéz munkát, ennyi ellenszenv és félreértés között igazán csak Istenért érdemes végezni. Ha az Egyház emberi találmány, akkor már régen maguk a papok szüntették volna meg.

II. Nem önámítók-e a papok?

H. G. Wells meséje

Kedves ismerősöm, egy öregúr, időnkint fel szokott keresni, hogy a hit dolgairól elbészélgessünk. Az élet lassankint elmúlik fölötte, hazafelé tart, s éppen azért növekvő nyugtalansággal keresi az igazságot. A multkorában ezzel köszöntött be: „Miközben jöttem magához, H. G. Wells meséje jutott eszembe.”

Egyszer egy amerikai társaság kirándulni ment a hegyek közé. Láttak ott többek között egy nyeregalakú sziklaképződményt. Az egyik jókedvű fiú beleült, a szikladarab levált s lezuhant a mélybe. Estig hiába keresték, nem tudtak utána menni, s a társaság hazatért. A fiatalember hófehér kórteremben ébredt fel. Bizonyos idő után észreveszi, hogy az orvosok és ápolónők mind vakok. Elmondják neki, hogy száz évvel ezelőtt szembaj támadta meg a völgy lakóit s azóta mindenki vakon születik. A fiatalember felgyógyult s hálából esténként előadásokat tartott nekik a csodálatos világról, ahogy az a látó elé tárul. Egy hónap múlva elfogyott a mondanivalója. Azt mondták neki a vakok: no, te szépen megháláltad a gondoskodásunkat. Köszönjük előadásaidat, de meg kell mondanunk, hogy mi sokkal szebben látjuk a lelkünkben azokat, amiket elmondottál nekünk. A fiatalember végül is szeretett volna hazamenni, de tudomására hozták, hogy fizikailag lehetetlen kijutni a völgyből. Beletörődött a sorsába, annál is inkább, mert megszeretett egy vak leányt. Meg is kérte a kezét. A vakok azt mondták, nem lehet, nem kaphatod meg a lányt. Te látsz, ő vakon született, s nem lesz boldog a házasságtok. Ám, ha igazán szereted, bizonyítsd be. Vakíttasd meg magad, s akkor odaadjuk a lányt. A fiatalember 24 órai időt kért, hogy gondolkodjék. Egész éjjel nem aludt. Reggel a következő elhatározásra jutott: ki tudja nekem bizonyítani, hogy azok látnak-e igazán, akik szemeikkel látnak s mászt vaknak tartanak, vagy azok, akik vakok s nem azt látják, amit a látók.

Az öregúr, mikor ideért a mesével, szenvedélyesen felugrott s szinte kiáltva mondta tovább: S kérem, a fiatalember megvakíttatta magát! Majd így folytatta: S lássa, ki tudja nekem bebizonyítani, hogy ki lát igazán, a hívő-e vagy a hitetlen? Nem azok-e a vakok, akik állítólag a hit által olyasmit látnak, amiket a hitetlenek nem látnak?

S íme, itt nekünk van szegezve a kérdés; mikor a papok azt állítják, hogy a hit által látnak s erről beszélnek a világnak, vajjon nincsenek-e öröklött tévedésben? Be tudják-e bizonyítani elsősorban maguknak, hogy igaz, amit hisznek és tanítanak? Valóban létezik-e a hit világa, s nem úgy elődeiktől vették-e át hiedelmes lélekkel s annyira beleélték magukat bizonyos gyakorlatok után, hogy a természetfölötti világot már valóságos létezőnek tudják elhinni?

A hit szerint való gondolkodás elvégre bizonyos szellemi gyakorlatok után úgy belépük ötvöződik, hogy öntudatlanul és meggyőződés nélkül élnek benne. S fel is lehet vetni a kérdést ilyen formában: vajjon a keresztény vallás nem egy álomvilág szuggesztiója-e, az öncsalódásé, ahol már legfeljebb csak a legfőbbek tudják, hogy miről van szó?

A következőkben ismerkedjünk meg tehát azzal, hogyan végzi el a pap tanulmányait a teológia 5—7 évén keresztül, s micsoda észmunkát, kritikai utánanézést van módjában követnie, míg meg nem bizonyosodik a hit dolgairól. S fogjuk látni, milyen gondosan jár eszével utána mindennek, hiszen a felszenteléssel egész életét teszi rá hivatására.

A papi tanulmányokról

Mikor egy ifjú belép a szemináriumba, mindjárt a legelső napokban tudomására hozzák, hogy milyen nagy dologra kell majd magát elköteleznie. Vegyünk egy éleseszű ifjút. Nyitva áll előtte a pálya mindentelé, de papi hivatást érez s hozzáfog a tanulmányaihoz. A teológiai tudást kétféle fokon lehet elsajátítani: egyetemi fokon és főiskolai fokon. A kettő között nincs lényeges különbség. Az egyetemi végzés egy vagy két évvel tovább tart, a részletkérdésekben való elmerüléshez nyújt módot azoknak, akikben elméleti, filozófiai hajlandóság lakik.

A teológus először is két évig filozófiát tanul. Mi is az a filozófia, illetve más néven a bölcsélet tudománya? Könnyebb rá válaszolnunk, ha előrebocsátjuk, hogy ez a tudomány az embernek vele született hajlamból fejlődött ki. Az ember már gyermekkorában szeret bölcselkedni. Alig nyiladozik az értelme, elkezdzi kérdezgetni: Édesapám, mi ez? Miért van ez? S az édesapa alig győzi a válaszokat. Azután pedig, mikor a gyermek valami játékot kap a kezébe, hiába szeretnők, hogy szépen játszadozzék vele. Izgatja a tilok, hogy mi van belül, miért mozog, miért forog? S legnagyobb bosszúságunkra szélszedi. Tehát az ember eszének törvénye születésétől fogva olyan, hogy végére akar járni minden dolognak.

A filozófia pedig az a tudomány, ahol az ember értelme segítségével minden dolognak, de az egész világnak is végére akar járni. Miért, honnan, hogyan, stb.? Természetesen nem minden embernek egyenlő ehhez az észbeli képessége. Hosszú évezredek során támadtak néhanyan olyan lángelméjű emberek, akik kiváltak a gondolkodásban. Ezeket nevezzük leg-

nagyobb bölcseleinknek. Kutatták a világmindenség végső okait és az ész által mindenhez magyarázatot kerestek, ami az ember bensejében és a külső világban lelhető. Leghíresebb bölcselelő a két görög: Aristoteles és Plátó. Mindketten kb. két és félezer évvel ezelőtt éltek.

Aristoteles és Plátó szolgáltatott rá legfényesebb példát, hogy milyen messze lehet eljutni a filozófiával az igazság keresése közben. Koruk pogány világ volt, még a keresztény vallás kinyilatkoztatása előtt. Teli tévedéssel az ember fogalma körül. Telve bálványistenekkel, véres emberáldozatokkal, tévelyekkel a házasság és nemi élet körül, s ezeket isteneik dicsőségére követték el. S ebben a társadalmilag és szellemileg sötét korban e két bölcselelőnek fényes elméje hosszas gondolkodás után felismerte az Istent. A világban található nyomokból be tudták bizonyítani, hogy egy Isten van, Isten szellem, örökkévaló, ő teremtetle a világot, az ember hasonlít hozzá, az embernek halhatatlan lelke van, mindnyájan egyenlők vagyunk, van bűn, van jószág, Isten jutalmaz és büntet stb.

A katolikus teológián ennek a két filozófusnak a bölcseletét tanulják Szent Ágoston, de főleg Aquinói Szent Tamás rendszerezése szerint. Két évig tart a bölcselet tanítása. Ennek során megvizsgálják mindent: a látás, hallás, érzéki tapasztalatok, értés, érzelem folyamatát, a világ eredetét, emberek, állatok, növények egymáshoz való viszonyát, belső természetét, a láthatatlan világ egész rendjét, amelyről látni, hogy a láthatókkal együvé tartozik. Szigorúan csak az ész működik s megszokja az ember a világos, értelmes észjárást. Aki filozófiát tanul, elsajátítja, hogyan kell végére járni a dolgoknak. Megtanulja felismerni, hogy mi lehetetlen s mi a lehetséges, mi a mese, mi a valóság? Felszabadul a frázisok és jelszavak alól. Alapvető kérdésekben ezután nem kell mások fejére bízni magát, s tud vigyázni, nehogy félrevezessék. Ebben a szellemi önállóságban azután az egyik többre viszi, a másik kevesebbre. Kiki tehetségének mértéke szerint. De valamire mindenki eljut.

A filozófia határa

Hol a végső határ? Az ésszel való vizsgálódás is megáll bizonyos ponton. Milyen az Isten közelebről? Hol van? Hogy juthatok közelébe? A bűnöket megbocsátja-e? Mit akar velem? Hogyan lehetek igazán boldog? Mi van a halálán túl? Mi közünk egymáshoz embereknek? Miért van szenvedés?

Itt végződnek az észtudományok. Ez nem annyit jelent, hogy az emberi ész nem tud tovább menni, hanem azt, hogy magától nem képes több lépést tenni. Segítségre van szüksége. Isten éppen azért kinyilvánít bizonyos dolgokat, s kaput nyit az észnek. Ennek neve: kinyilatkoztatás. Onnét tudjuk meg a továbbiakat. Ha nem kapnánk választ, kétségbe kellene esnünk a végső bizonytalanság miatt. Ekkor kerül kézbe a Szentírás. Könyvek ezek, amikben Isten kijelentései vannak leírva. Ószövetség, Újszövetség szent-könyvei.

A teológus elé lesz a Szentírás 72 könyvét, mondjuk latinul, esetleg magyarul. Honnét lesz bizonyos előtte, hogy a szöveget eredeti épségében, változatlan értelemmel kapta meg? Jó-e a fordítás? Módja van róla meggyőződni és utánanézni, mert még a filozófiai tanulással egyidőben neki állítják a következő nyelveknek: héber, ennek palesztínai-arám nyelvjárása (Krisztus ezt beszélte), azután görög nyelv, esetleg szír és arab, a teológiának főleg egyetemi fokozatában. Ez a nyelvi ismeret nélkülözhetetlen, mert a túlságosan egyszerű héber nyelvnek a szellemét ismerve lesz teljessé a szöveg értelme európai olvasó előtt.

Ugyanakkor szükséges, hogy megismerje a szentkönyvek mellé a kortörténetet is. Hogyan öltöztek, milyen volt a lakásuk, gazdasági rendszerük, társadalmi életük, milyen népekkel érintkeztek? Milyen volt a gondolkodásmódjuk, beszédmódjuk? Ha valaki ezt nem ismeri, akkor a Szentírást félreértheti.

A másik fontos kérdés, vajjon a szentkönyvek akkor íródtak-e, mint amikor mi hisszük? Tehát pl. az evangéliumot kortársak és szemtanúk írták-e vagy későbbi „meseírók”? Ezt a kérdést főként a protestánsokkal való irodalomtörténeti összecsapásaink során sikerült tudományosan tisztázniuk. Ők ugyanis úgy cselekedtek, hogy az elméleteikhez nem illő vagy nekik ellentmondó részeket, könyveket egyszerűen félretették. Kutatások, áások nyomán előkerültek régi kéziratok a szentkönyveknek cserépbe égetett szövegrészei, papyrusok, elterjedt másolati példányok, régi történetíróknak, világi szerzőknek idézgetései. A pénzes angolok s a szorgalmas németek jártak elől ebben a kutatásban. Az angoloknak ez azért is könnyű volt, mert a Szentírás szövegébe foglalt egykori kultúrterületek angol gyarmati fennhatóság alá tartoztak. S kétszázéves irodalomtörténeti kutatás és harc után végre ott tartunk, hogy a legnevesebb protestáns kutatók is az újszövetségi szentkönyveket Jézus halálának évszázadába vezetik vissza.

A legnehezebb és legtöbb türelmet igénylő tudományok egyike a szentírási irodalomtörténete. Akinek nagy kedve van hozzá, felszentelése után három-négy évre elmehet Rómába a bibliai kutatóintézetbe, ki is szállhat a keleti vidékekre, s megismerheti a szír, arab nyelveket.

Mikor aztán vége van a biblikus tanulmányoknak, a teológus kezében ott van egy lista. Ez tartalmazza azoknak a szent iratoknak a jegyzékét, amik hitelesek és szemtanúk leírásai.

A hitvédelem vagy apologetika

A keresztyénség sorsa, igazvolta Jézus személyén fordul meg. Közel kétezer év választ el bennünket földi szereplésétől. Érthető tehát, ha ellenségei azt az állítást is megkockáztatják ma, hogy nem élt, csak mesebeli hős. Ezt a legkönnyebb megcáfolnunk. De jön a többi kétség: nem volt

Isten. Ha ez igaz, akkor megdől az egész kereszténység. Nincs értelme a papságnak sem, olyan sok áldozatba kerül a papi élet.

Előveszi tehát a teológus a hitelesnek bizonyult életrajzokat, evangéliumokat, az ószövetségi próféták jövődőlő könyveit, kortársak profán történelmi műveit. S elkezdődik Jézus igazoltatása. Hiszen kortársai sem ismerték fel mindnyájan. Szociális forradalmárnak, egyszerűen veszélyes népszerűnek tartották. Miért, s kik? Az akkori hangadók és vezetők milyen álmokat szöttek, s milyen politikai célokat tűztek ki maguk elé? Hallatlan erő van a nemzeti és politikai vágyakban. A népig nem hatott le a vezetők elfogultsága s megértette Jézust. Hamis tanúkat és csöcselékeket kellett felvonultatni ellene, hogy a kortársi valóságot, igazságot jogi formulákkal elfitélhessék. Mivel igazolta Jézus magát? „Ha szavaimnak nem hisztek, tetteimnek higgyetek!” — mondta többször is. Jézus csodáira hivatkozik, ezzel bizonyította, hogy Isten fia.

Következik a csodák alapos vizsgálata. Hogy mentek végbe? Kik látták s hányan? Nem hallucináltak-e? Lényeges kérdés Jézus legfőbb csodájának a bírálata, a feltámadásé. A hitvédelem foglalkozik a jelenkor vallási csodáival is, amiket fontosabb helyeken és időkben Isten jelenít közötünk. Természettudományos ellenőrzésre is van ma már mód. Az amerikai megszálló katonák ötszázas csoportokban keresték fel Lourdest.

Jézusról meg ezeket vizsgáljuk meg. Hihetetlennek látszó dolgokat mond magáról. Milyen a jelleme? Ha nem igaz, amit mond magáról, akkor csaló vagy őrült. Őrült-e? Az őrülségnek és nagyzási mániának a jeleit eléggé van alkalmunk látni s hallgatni. Jézus csodálatosan józan, higgadt elme. Bölcsesége pedig annyira megkapó, hogy kielégít fiatal, öreg, szegényt, gazdagot, urat és szolgát. Tettei és szavai álnokság nélkül valók. Egyszerű szándék és tökéletes szeretet lakik benne. S hogy nem csaló, mutatja az is, hogy meghal a tanításért...

Azután sorra következik az apostolok, az Egyház vizsgálata stb.

Ezek azonban csak előtanulmányok voltak. Még három, esetleg négy-öt év van hátra az igazi hittudomány számára. Két legfőbb tantárgy uralkodik ezekben a tanulóévekben: a dogmatika, vagyis ágazatos hittan, és az erkölcsstan, más néven morális.

A dogmatika

A dogmatika nem más, mint a hitigazságok rendszeres foglalata. A hitigazságokat tudományos módszerrel dolgozzuk fel. Előkeressük a tételt a kinyilatkoztatásban. Azután megnézzük az irodalmi nyomokon, hogy fogadták és hitték, esetleg magyarázták az őskereszténység hittudósai, valamint hívei, akik történelmileg egészen közel éltek Krisztus korához, s közvetlen frissesség, élénken őrzött személyes tapasztalati benyomások, a mindennapi élet gyakorlata vette körül lelkükben a hitigazságokat. Azután ésszel megvizsgáljuk, hogy mi az értelme, tartalma a hitigazságnak. Ha nem is fogjuk föl

teljes tartalmával a hittitkot, ellenkezik-e a józan ésszel, vagy sem, s mennyiben felel meg az emberi természetnek, igényeinknek? Sorra kerülnek az Isten mivolta, a Szentháromság titka, örök kárhozat, örök élet, kegyelem. Elővesszük mindazt, amit a filozófiai tanulmányok során az emberi szabadakaratról felfedeztünk, egyeztetjük Isten erőindításaival, a kegyelemmel stb., stb. A dogmatika a legszebb része a teológiának, tele dús tartalommal, isteni és emberi mélységekkel, s olyan fönséges szemlélettel látja általa ember a világot, hogy azt a legkiválóbb írók, bölcselők szellemessége s okossága meg sem közelíti.

Az erkölctan

A morális, illetve erkölctan tudománya pedig részben az Isteni parancsok tudománya, másrészt az erények tudománya. Aki ezeket ismeri s hozzá gyakorolja is, Istennek kedvében tud járni s az örök célt eléri. Különbféle szétágazásaiban is műveli a teológus: neveléstudomány, a lelkipásztorkodásnak és lelki vezetésnek, hitoktatásnak tudománya, végül a társadalom ismeretének és vezetésének tudománya.

A papnövendékek 5—6—7 éven át megfeszített munkát végeznek. Nehéz a teológia, mert szellemi természetű tudomány. Igaz, hogy a két-évi filozófia kitágítja az elmét és fogékonyrá teszi s rendszerességhez szoktatja. S ami a fontos: rásegíti az önállóságra. Képessé teszi a helyes kritikára. Meg tudja különböztetni a lényegest a lényegtelenről.

Nehezek, de férfiasan szépek a fiatal kispapnak tanulmányi évei, mert olyan tudást sajátít el, amit át is kell élnie s egész életre visszavonhatatlanul oda kell köteleznie magát azoknak az eszméknek szolgálatára. Ebből képzelhetik a kívülről szemlélők, hogy milyen gondosan igyekszik a teológus tanulmányai során mindenről alaposan megbizonyosodni, nehogy rosszul tudjon valamit vagy tévedésbe essék, hiszen az élete megy rá. A pilóta sem elégszik meg azzal, hogy idegen szerelők átnézik a gépét. Felszállás előtt bizony maga is próbálgatja a csavarokat, huzalokat, megnézi a szárnyak és törzs szilárdságát, hiszen neki is bele kell ülnie és sorsa lett az a gép. Így van a leendő pap is. Nem veszi át gépiesen, mint őseitől származó hiedelmet, hanem gyökerestül ülteti magába a vizsgáló ész segítségével. Nem is marad a lelkében hely önáltatásra. Oka van azt tartani magáról, hogy tudja, mi az igazság égen és a földön.

Felelet kíváncsiskodó kérdésekre

Időközben sok kispap lép ki a szemináriumból. Mi ennek az oka? Értelmi okok? Nem tud mindenki hinni? Feleletünk a következő: E sorok írója hét évig volt kispap s 11 évig papnevelő, tehát 18

évi megfigyelésről számolhat be. A kilépések okai a következők szoktak lenni: Igen gyakran nincs megfelelő egészség. El kell az ifjút bocsátani. Gyakori eset, hogy a jelöltnek nincs papi hívatása, a szülők szorítják be a szemináriumba. Ezt a papnevelők elég hamar észreveszik, s akkor ők szorítják ki tapintatosan a növendéket a szemináriumból. Leggyakoribb eset, hogy a növendék felméri a papi élet nehézségeit. Az elsajátított hittudomány világánál jól látja, hogy milyen felelősségteljes szerep vár rá. Számot vet magával, s nem vállalja. Nyarankint kéthónapi vakációjuk van a kispapoknak. Ilyenkor szemlét tarthatnak a világban. Próbát is tehetnek önmagukkal.

Előfordul az is, hogy egyik-másik, miközben lazul a szándéka, hogy benn marad, lazít a fegyelmén is és el kell távollatni. Van olyan, aki kényszerű alkalmazó szülei előtt úgy akarja igazolni eltávozását, hogy panaszkodik az előljárókra s ezen a címen könnyebben hazamehet. E sorok írója őszintén elmondhatja, hogy olyanok, akik ráfogták, hogy miatta, az előljáró miatt mennek el, szép számmal akadnak, de egyetlenegy se akad olyan, aki azért ment volna el, mert humbagnak tartja a papságot és kiábrándult tanulmányai során a keresztyén hitigazságokból.

Vannak-e hitellenes kételyeik a papoknak a teológiai tudomány elsajátítása közben? Itt nem minden ember egyforma. De a kísértések sem. Vannak például olyan oktan aggodalmak: jaj, hátha rám dől a templomtorony, vagy hátha fejemre esik az augusztusi hullócsillagi meteorköve? Oktalan aggodalom, s nincs komoly alapja. Az idegrendszer nyugtalan játéka ezek beteg vagy kimerült, aggályos természetű embereké. A hitigazságok hallatára is fellámadhat ilyen oktan aggodalom, de ezekkel nem szokás törődni.

Vannak azután tudományos, vagyis módszeres kételyek. Ezeket szándékosan kelti fel az ember, hogy minden ellenvetést sorra vegyen. Az úgynevezett skolasztikus tanítási, illetőleg kutatási módszerben mindig az a kezdik a hitigazság vizsgálatát: Úgy látszik, hogy nem igaz. S akkor előveszik az összes lehetséges ellenérveket, s egyenkint oldják meg. A teológusnak annyi év alatt módjában van mindennek végére járnia.

Jákob kőpárnája

A papok nem népámítók s nem is önámítók. Láttuk, hogy minden pap az emberileg lehetséges legnagyobb utánjárással építi fel magában a meggyőződést és így szerez magának egész életre szóló bizonyosságot.

De van azért a papok életének mégis egy titka, amiről nem sokat vallanak, de a világi emberek annál szorgalmasabban találgatnak. Találkoztál már te is szíves olvasó, nehéz kedélyű, kevésszavú papokkal. Vagy olyanokkal, akik egyébként tele vannak nemes eszmékkel, de olykor ke-

mény az arcuk, nem közlékenyek s kicsit bánni tudni kell velük. Mi ennek a titka?

Higgyék el a világiak, hogy nem visszautasítás ez, nem is érzéketlenség. A magános élet magyarázza. Az önfegyelemmel egyensúlyban tartott jellemnek élesen fordult ívei arcon, szón, mozdulaton, nevetésen. A teremtet embernek a természetes kiegészítési vágyáról való lemondás után örökbe ottmaradt alaphangulata. Néha előbukkanik, mint a hűmusszal takart sziklának a hegye, mikor vízmosás nyargalt el rajta. Egészen természetes dolog, hogy a komolyan vállalt papi életen kiletszenek olykor az áldozatot hordozó lelkiállapot forradásai, a kemény ötvözés.

Egyáltalán nem csodálom, hogy amikor Krisztus célba vette Szent Péter személyét s beszállt hozzá a csónakba, hogy onnét prédikáljon, s ez a természetes gondolkozású halászember hallotta nagyra elkötelező igéit s látta csodatevéseit, leborult előtte, s amit érzett, rögtön ki is mondta: „Menj ki tőlem, Uram, mert én bűnös ember vagyok!” Mintha mondaná: Nekem te nehéz vagy, súlyos titok.

Megértem Péter rettenését!

Nehéz veled lenni, Uram, mert harcot hoztál a földre s nekünk is mindig harcolni kellene. Valahányszor éjtszakai imádságaidra gondolok, mint pap, szegyenkezem. Valahányszor lelkem utánad akar röpiülni, s a test egy-egy éles fájdalommal fenyegetve visszaránt, mindig érzem, hogy nehéz veled lenni.

Nehéz lenni Jézussal, — s a világiak azt mondják, ez a legnehezebb, — mert senki fiát vigasztalónak nem vette maga mellé, istenemberi fájdalmait csak az Atyának panaszolta el, s a jeruzsálemi asszonyok vigasztát visszautasította. Veronika kendőjét nyomban visszaadta. S most annak, akit kiválasztott, egyedül kell maradnia, végig az egész életen.

De tudod Uram, miért a legnehezebb veled lenni? Mert az egek méltóságából adtál ránk ünnepi köntöst s azt letennünk nem lehet soha egy pillanatra sem. Az oltárnál pap, kint ember, mondják egyesek. Tévednek nagyon, mert az az élet, amelyet Isten lefoglalt magának, megoszthatatlan.

Királyok, vezírek hercegek lemondanak méltóságukról és odaadják a birodalmat azért, mert nem tisztíthatják félre egy kicsit fejükön a koronát, ha meleg a homlokuk. De nekem nem szabad elárulnom a méltóságot egyetlen mozdulattal sem, se nyíltan, sem inkognitóban. Mindig szolgálatban tartasz.

Két elviselhetetlen gyötrelmem van a világon: Mindíg egyedül lenni és soha sem lenni egyedül. Nekem mindkettő osztályrészműl jutott, Uram. Balfelől egyik, jobbfelől a másik.

Ezért van annyi férfias, nehéz kedélyű papi ember. Prohászka püspök Jákob fejpárnájához hasonlítja őket. A püsztlában érte az éjtszaka, álmos lett. Talált egy követ, s arra hajította fejét. De álmában nyitva látta az eget, odatámasztva egy latorját s angyalok járkáltak rajta. Reggel föl-

ébredt, s így szólt: Nem is tudtam, hogy ez a hely szent. S főnm olajjal öntötte le a követ.

Ehhez a kőhöz hasonlítottak talán azok a papok nagyjából, akiket összehozott az életed, kedves olvasó. Kicsit kemények s kérgesek voltak, mint a kő. De viszont ne felejtsd, hogy gyermekkorodban fejedet vállukra hajtva, azaz reájuk hagyatkozva tanultad meg a hit igazságait s most bele tudsz nézni a siralom völgyének mélyéből abba a másik világba.

De abban mégsem hasonlítottak a kőhöz, hogy az a pusztai kődarab mitsem tud, semmi köze az égi csillagokhoz. Viszont a papnak imádsága, élete, tanulása, tudománya, egész életének odaadása hordozza és hirdeti azt, amit hisznek. Ez emeli fel egyedül azt a nagyon szürke, fájdalmas emberéletet.

Hogy aztán mivel öntik le érte azt a papot, olajjal-e vagy más-sal? Nem olyan fontos. Krisztus papja élete legszebb órái után is sokszor azért zárkózott, vagy legalább elkülönözötték módján viselkedik, mert nem tart igényt a hírlára. S a világnak tetsző vagy sértő nyilatkozása lényegében közömbös előtte. „Nem nagyobb a szolga az uránál. Ha engemet üldöztek, titeket is üldözni fognak. De ne féljeteK, én meggyőztem a világot.” (Ján. 16.)

Felelős kiadó: Mihalovics Zsigmond.

Nihil obstat. Dr. Carolus Gigler m. p. censor dioecesanus. Nr. 3384 1947. Imprimatur.
Strigoni, die 2. Jun. 1947. Dr. Michael Török m. p. vicarius generalis subst.

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Budapest, VIII., Csepregy-utca 2. (Fel.: Schaff Á.)

Az ÚJ EMBER KISKÖNYVTÁR minden száma egyházi cenzúrán megy át. Az egyházi cenzornak azt kell megállapítania, hogy nem tartalmaz-e a vonatkozó munka olyan tételeket, amelyek hit és erkölcs szempontjából összeférhetetlenek a katolikus tanítással. Ilyen irányú tagadó ítéletét fejezi ki a cenzor a „nihil obstat” megjegyzéssel, amelyvel azt mondja, hogy a műben nincs kivetni való. Ennek nyomán az egyházi hatóság megadja az engedélyt — „imprimatur” — a kinyomtatásra és terjesztésre.

Mindebből tehát nem következik az, hogy a cenzor az illető mű szerzőjének fejtegetéseit az Egyház tanító hivatala állásfoglalásainak vagy azokkal mindenben egyezőknek ismerné el, sem pedig az, hogy bármilyen tekintetben is korlátozni kívánná a kutató szellem szabadságát mindazokban a kérdésekben, amelyek nem tartoznak szorosan a katolikus hit és erkölcs változhatatlan döntései körébe.

EDDIG MEGJELENT FÜZETEK:

1. Egyházunk és iskoláink.
(Beresztóczy Miklós) 1.50 frt
2. Van Isten! (Radó Polikárp) .. 1.— „
3. Katolikus tanítás a tulajdon-
jogról. (Mihelics Vid) 2.50 „
4. Van lélek! (Radó Polikárp) .. 1.— „
5. Van másvilág! (Radó Polikárp) 1.— „
5. Van Krisztusunk!
(Tower Vilmos) 1.50 „
7. Milyen az Isten?
(Szomor Tamás) 1.— „
8. Népámítók vagy önámtók a
papok? (Kiss István) 1.20 „

